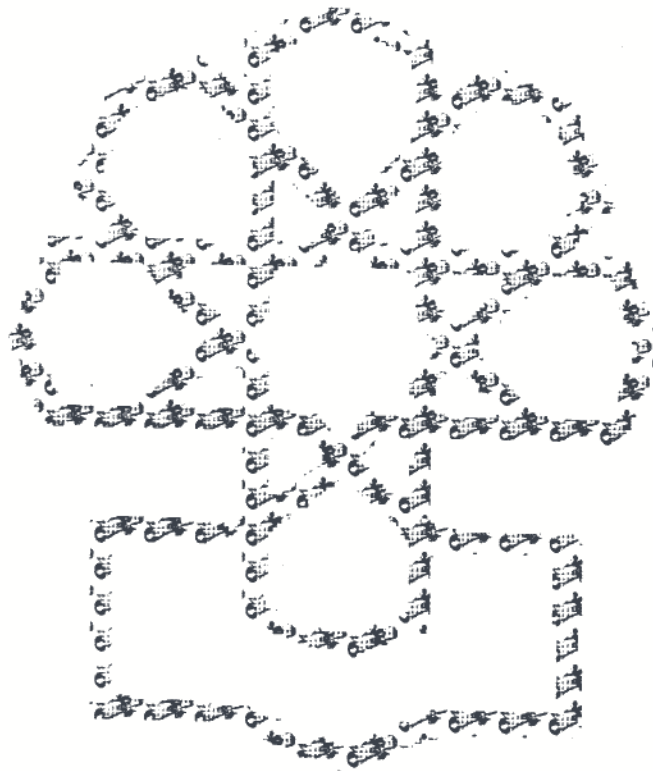

پیرامون سه موضوع

کار: دفتر سیاست خارجی، امور امنیتی و دفاعی

معاونت پژوهشی
بهمن ۱۳۷۵

کد گزارش: ۴۰۰۲۱۲۶

مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی
کتابخانه و واحد اسناد و کتابخانه ملی
شماره: ۵۱۴۱
تاریخ: ۱۴ / ۱۲ / ۷۵

بسمه تعالی

پیرامون سه موضوع

کد گزارش: ۴۰۰۲۱۲۶

فهرست مطالب

- پرسش ۱- علل تغییر مکان محل مجلس شورای اسلامی از محل فعلی به محوطه بهارستان ۲
- ۱-۱- کلیات و وجود پیوندهای تاریخی ۲
- ۲-۱- علل دیرکرد بازگشت ۲
- پرسش ۲- دورنمای فعالیت احزاب در جمهوری اسلامی ایران ۳
- پرسش ۳- موانع موجود بر سر راه روابط با اروپا و آینده آن ۴
- ۱-۳- کلیات ۴
- ۲-۳- انتشار کتاب موهن آیات شیطانی و جریان سلمان رشدی ۵
- ۳-۳- حقوق بشر ۶
- ۴-۳- دورنمای آینده روابط با اروپا ۶
- ۵-۳- دورنمای روابط با آلمان ۷

۱-۱- کلیات و وجود پیوندهای تاریخی

- در ابتدا بهتر است به عنصر «ضرورت و گزیر» به عنوان عامل گزینش محل فعلی اشاره شود.
- به تفاوت مجلس شورای ملی در زمان شاه و مجلس شورای اسلامی اشاره و تأکید شود که:
الف - مجلس شورای ملی نهادی متمایز از کل آحاد جامعه بود و علی‌رغم صورت انتخابی وجه فرمایشی داشت.
- ب - مجلس شورای اسلامی منبعث از مردم و متعلق به مردم است و در آن بر روی کلیه مردم به عنوان صاحبان اصلی خانه باز است.
- ج - بهارستان محوطه‌ای است که متعلق به مردم است و مجلس باید به عنوان عالی‌ترین نهاد منبعث از نمایندگی، بازتاب این تعلق باشد.
- تکیه بر پیوند ناگسستنی تاریخ مجاهدات ایرانیان در دوران مشروطیت با محوطه بهارستان
- تأکید بر این که قسمت اعظم تاریخ ۹۰ ساله مجلس در ایران (از ۱۲۸۵ هجری شمسی به بعد) در پیوند با بهارستان است.
- توصیه می‌شود بر غیر قابل قیاس بودن قدمت مجلس در ایران با سایر کشورهای منطقه اشاره‌ای صورت پذیرد.
- محوطه بهارستان یادآور تاریخ گویای مجاهدان و قهرمانان تاریخ مجلس ایران و پای مردی آنان در احقاق حق «مردم» است.
- * نکته: پیشنهاد می‌شود در این مقام اشاره شود که البته بهارستان جز چند دوره استثنایی، شاهد نمایندگان راستین و منتخب ملت نبوده است، ولی چنین ظلمی، از اهمیت آن که خشت - خشتش گنجینه‌ای از ایثار برای تشکیل «مجلس مردمی» است، نمی‌کاهد.
- وجود دست مایه‌های هنری موجود در بهارستان و استقرار کتابخانه مجلس در این محوطه - که آن هم قدمتی در خور توجه دارد - نیز قابل اشاره است.
- * نکته: حتماً یادآوری شود که بازگشت به محوطه بهارستان - که نوعی پیوند با تاریخ مجلس دارد - همواره مدنظر بوده و مسئله‌ای نیست که مربوط به ماه‌های اخیر باشد.

۲-۱- علل دیرکرد بازگشت

- می‌توان علل دیرکرد رجعت را به محلی که «خانه ملت» نام نهاده شده است؛ موارد ذیل ذکر کرد:
- الف - بروز پاره‌ای مسایل مانع و رویارویی نظام با مسایلی که در قیاس، انجام آن از فوریت و اهمیت بیشتری برخوردار بود، نظیر مبارزه با متجاوزان داخلی و خارجی، دفاع در مقابل جنگ تحمیلی .... که بسیاری از امور را معوق نهاد.
  - * نکته: پیشنهاد می‌شود حتماً بر تأکید مقام معظم رهبری نسبت به استقرار مجلس شورای اسلامی در محوطه بهارستان و نظر مثبت ریاست جمهور در این باب اشاره شود.
  - ب - پس از رفع موانع، مسئله استقرار در ساختمان بهارستان به طور جدی پی‌گیری و نقشه‌های اجرایی - که

چند سال قبل مقدمات آن در دست انجام بود - متناسب با نیاز و خاستگاه مردمی مجلس شورای اسلامی و با نگرشی که معرف حضور مجاهدات مردم در پیروزی انقلاب اسلامی باشد، تهیه و عملیات آن آغاز گردید که بالحمد... امروز با سرعت خوبی در حال پیشرفت است.

ج - اظهار امیدواری شود که مجلس متعلق به مردم - پس از وقفه ناگزیر چند ساله - برای دوره ششم آماده بهره‌برداری باشد و «خانه ملت» در محل بایسته خود قرار گیرد.

پرسش ۲: دورنمای فعالیت احزاب سیاسی در جمهوری اسلامی ایران

- تأکید بر عدم ممانعت قانون اساسی از تشکیل احزاب و تشویق به ایجاد آن به عنوان مدخل بحث.
- توضیح بر این که همه نهادها به قانون اساسی و مصرحات آن که ابداع قوه مؤسس و بیانگر ارزش‌های پایدار است، احترام می‌گذارند.
- * نکته: پیشنهاد می‌شود که توضیح داده شود انقلاب دو دوره متمایز داشته است؛ دوران حدوث و پیدایش و دوران بقا و استمرار، که هر دوره - علی‌رغم هدف واحد - مقتضیات ویژه خود را داشته و راه کارهای ویژه خود را می‌طلبد.
- وظیفه نمایندگان، تمسک یا تأسیس سازوکارهایی است که «نهاد نمایندگی» بتواند در عالی‌ترین وجه خود - چه در قالب حزب و چه غیر آن - تجلی یابد. این سازوکارها سلسله امور، اقدام‌ها و عواملی است که مربوط به تکوین استقرار و استمرار یک جامعه به عنوان «تجمعی مدنی» است.
- حزب یکی از «ابزار» جامعه مدنی است و نه «هدف» آن و لذا باید از خلط میان «ابزار» و «اهداف» شدیداً احتراز شود.
- * نکته: می‌توان این نکته را در این مقام افزود که نظام و حکومت باید به عنوان هسته اصلی، حرکت به سوی «آرمان‌ها» را محقق سازند. در ابتدای انقلاب بهره‌گیری از ابزار ساده برای رسیدن به «بایدها» استفاده می‌شد و حال در دوران قوام و استمرار انقلاب، راه کارهای جدیدی را می‌توان به خدمت گرفت.
- اعلام آمادگی نظام برای تشکیل حزب در زمان مناسب
- * نکته: پیشنهاد می‌شود که در عین عدم تعیین زمان دقیق؛ به گونه‌ای پاسخ داده شود که تصور رود در آینده‌ای بسیار نزدیک به انجام این عمل مبادرت خواهد شد.
- توضیح پیرامون این که تشکیل احزاب باید به صورت «خود جوش» و ناشی از باور جامعه به استفاده از این وسیله برای حرکت به سوی هدف باشد.
- * نکته: مسلماً تکیه بر این که حزب به صورت خود جوش تجلی «حاکمیت مردم» است و تشکیل حزب از بالا به شدت با اصل «حاکمیت مردم» در تناقض است، می‌تواند نکته‌ای مثبت باشد.
- * نکته: لذا پیشنهاد می‌شود در مقام پاسخ، به این مطلب که «نظام یک حکم کلی و ثابت مبنی بر نفی یا تأیید مطلق صادر نمی‌کند»، تأکید شود.
- * نکته: می‌توان از جملات معترضه‌ای نظیر «اگر حزب بتواند به تعالی سازمان حکومت و توانبخشی ارکان نظام بینجامد، مطلوب است» و یا «حزب فی‌نفسه - مطلوبیت یا عدم مطلوبیت ذاتی ندارد»، مدد جست.

● می توان اشاره نمود که اسلام به همان اندازه که برای ارزش ها، ارزش قابل است، به همان مقیاس و میزان نیز به پاسداری و حفاظت از آنها توجه و علاقه دارد و محققاً چنانچه حزب بتواند پاسدار ارزش ها باشد و یا این که به صورت بهترین حافظ دستاوردهای انقلاب در آید، مردم لحظه ای در تشکیل آن درنگ نخواهند کرد.

● می توان اشاره کرد که عوامل گوناگون هم اکنون مردم را متمایل به تشکیل و تأسیس «حزب» و یا تبدیل تشکل های مردمی به «حزب» ساخته است.

● اشاره شود که حزب تنها در صورت وجود بستر مناسب می تواند علاوه بر تبادل افکار و تضارب انظار ضعف ها و قوت ها را به نمایش گذارده و موجبات تعالی جامعه را فراهم سازد و در غیر این صورت تنها تجمعی نمایشی و بلااستفاده خواهد بود؛ نظیر آنچه امروزه در بسیاری از کشورها وجود دارد.

* نکته: در خلال پاسخ به این مهم اشاره شود که در ایران کارنامه مشارکت سیاسی مردم بسیار درخشان است. مردم به طور متوسط هر سال در یک انتخابات عمومی و مستقیم شراکت و نسبت به سرنوشت سیاسی خود تصمیم گیری می نمایند و این که ایران بدین لحاظ کاملاً متمایز از بسیاری از کشورهای منطقه است. اشاره شود که این مشارکت مهم و گسترده روز به روز رو به افزایش است و منحنی حضور افراد واجد شرایط رأی دهی در هر انتخابات عمومی نسبت به دوره قبل منحنی بالا رونده و صعودی است که این امر از افتخارات نظام در شرکت عمده مردم در تصمیم گیری های سیاسی به شمار می رود.

* نکته: پیشنهاد می شود به وجود تشکل های سیاسی موجود، پایگاه های مردمی در مساجد، تشکیلات صنفی و پاره ای از شوراهای محلی به عنوان بستر طبیعی تشکیل احزاب اشاره شود.

اشاره: برنامه داری دین اسلام: اسلام دین برنامه است، مسئولیت هماهنگی و هدایت فعالیت های هر مجموعه ای و تشکیلات درونی آن احتیاج به برنامه دارد تا از بلیه سکون و روزمزی و سلیقه ای کارکردن رهایی یابد. همچنین وجود «برنامه» که باید در طراحی آن دقت و وسواس کافی صورت گیرد، می تواند با صرف کمترین زمان ممکن، کوتاه ترین مسیر مبتنی بر اصول و سیاست های منطقی را معین و جامعه را به سوی کمال هدایت کند.

● وجود یا عدم وجود «حزب» - به خودی خود - معرف برنامه داری و بالندگی یک نظام نیست. «حزب» در صورت داشتن برنامه منتهی به تحقق اهداف و آرمان ها و در صورت فعالیت سالم است که ارزشمند خواهد بود.

* نکته: اشاره شود که «حزب» به معنای امروزی آن - که در شبکه ای از ارتباطات ناسالم و فسادهای درونی غرق شده است - مدنظر جمهوری اسلامی نیست.

* نکته: پیشنهاد می شود ضمن ارزشمند توصیف کردن حزب، به شیوه الگوسازان غربی که در صورت به خطر افتادن منافع و مهره های سرسپرده خود، حتی به ارزش تبلیغ شده خود (حزب و کثرت گرایی سیاسی به عنوان یکی از نموده های تحقق دمکراسی) نیز پای بند نیستند اشاره شود که «الجزایر» نشانه واضح و آشکار چنین نگرشی است.

۳-۱- کلیات

● به عنوان مدخل می‌توان به پاره‌ای از اصول سیاست خارجی جمهوری اسلامی ایران و تأکید قانون اساسی اشاره کرد.

الف - نفی سلطه در سیاست خارجی، احترام به اصل عدم مداخله، تأکید بر حفظ صلح و امنیت بین‌المللی و همزیستی مسالمت‌آمیز، حل و فصل مسالمت‌آمیز اختلافات و ... به عنوان سیاست‌های کلی نظام قابل اشاره است.

ب- یادآوری شود که پس از پیروزی انقلاب اسلامی حجم روابط جمهوری اسلامی ایران با کشورهای اروپایی گسترش یافته است و این ویژگی مختص دوران پس از انقلاب است، چرا که قبل از آن سهم عمده مناسبات ایران در عرصه‌های مختلف سیاسی و اقتصادی بیشتر با امریکا بود و سهم کمتری به کشورهای اروپایی و سایر کشورهای جهان تعلق داشت ولی در سال‌های پیروزی انقلاب اسلامی با گسترش چشمگیر روابط با کشورهای اروپایی، در موازنه این دو سهم تغییر اساسی صورت گرفته است.

● در بخش بعد می‌توان به نقاط اتفاق نظر و اختلاف نظر به شرح زیر اشاره کرد:

نکات اختلاف نظر

الف- حقوق بشر؛

ب- مسایل مربوط به خاورمیانه و تبیین استراتژی بهینه برای حفظ ثبات و امنیت منطقه؛

ج- وضع مسلمان در اروپا؛

د- نحوه نگرش به صنایع هسته‌ای.

نکات اتفاق نظر

الف- مسایل مربوط به عراق؛

ب- مسایل مربوط به آسیای میانه؛

ج- افغانستان؛

د- یوسنی و هرزگوین؛

ه- مبارزه با تولید، تکثیر و انباشت تسلیحات شیمیایی؛

و - مخالفت با اعمال فرامرزی قوانین امریکایی، نظیر قانون «داماتو» و «هلمز برتون».

۳-۲- انتشار کتاب موهن آیات شیطانی و جریان سلمان رشدی

جریان سلمان رشدی و حمایت از انتشار کتاب آیات شیطانی به عنوان یک جریان کریه سیاسی نشان داد که همیشه پدیده‌های نامطلوبی در جهان می‌تواند سبب ساز خدشه‌دار کردن دوستی و مودت بین ملت‌ها باشند و احترام به ادیان مختلف را آشکار زیر پا گذارند.

* نکته: روی واژه‌هایی نظیر «صلح»، «دوستی» و «احترام متقابل» تکیه شود.

● اشاره به این که متأسفانه برخی از سیاستمداران اروپایی در صددند از جریان «سلمان رشدی» به عنوان

عامل تشنج‌آفرین بین ادیان مختلف سوجدجویی کنند. توهین به مقدسات و باورهای مردم - اعم از این که قایل به آن مسلمان و غیر مسلمان باشد - از دید دولت و مردم ایران فاقد هرگونه توجیهی است.

● چنین تحرکاتی هیچ هدفی جز به مخاطره انداختن «صلح» و «ثبات جهانی» ندارند. ما همواره شعارمان «ثبات»، «هم‌زیستی»، «صلح» و «احترام متقابل» است و نه تنها بی‌حرمتی و اهانت «مسلمان رشدی» به اسلام و اعتقادات یک میلیارد مسلمان را تحمل نمی‌کنیم، بلکه هر توهینی مشابه از جانب هر شخص دیگری در اسلام و یا سایر ادیان را نیز به ایمان و باورهای دیگری «تحمل‌ناپذیر» می‌دانیم و قویاً و صراحتاً چنین حرکتی را تقییح می‌کنیم. چنین حرکتی در هر جا و توسط هر کس که صورت گیرد عمل غیر پسندیده و اهانت به دیگران محسوب می‌شود. سیاستمداران غربی باید دقت نمایند و هشیار باشند که با مقدسات مردم مقابله ننمایند.

* نکته: اگر پرسش مصاحبه‌کننده متوجه حکم علیه «مسلمان رشدی» شد؛ باید به این موضع‌گیری اکتفا کرد که جمهوری اسلامی ایران هیچ‌گاه برای کشتن «مسلمان رشدی» واحد کماندویی گسیل نکرده و در آینده نیز چنین کاری را انجام نخواهد داد. این پاسخ که بارها از طرف مقامات و از جمله حضرت عالی در مجامع مختلف عنوان شده است؛ در حکم بهترین پاسخ است.

۳-۳- حقوق بشر

● اشاره به این که با کمال تأسف حقوق بشر در صحنه بین‌المللی به یک بازی سیاسی تبدیل شده است و استفاده از این معیار به طور گزینشی و برای سرکوبی ملت‌های مستقل صورت می‌گیرد.

● تأکید بر این که این معیار بارها علیه حکومتی مانند ایران که دچار تحولات انقلابی وسیع شده است و به طور متوسط سالی یک بار در آن رأی‌گیری همگانی صورت می‌گیرد، به کار رفته و این کشور متهم به عدم رعایت حقوق بشر شده است؛ اما مجامع متهم‌کننده ایران در مورد بسیاری از کشورها که فاقد یک مجلس قانون‌گذاری منتخب ملت هستند و یا حتی فاقد نهاد قانون‌گذاری به شیوه انتصابی می‌باشند سکوت اختیار کرده‌اند. ملت‌ها به خوبی می‌دانند که تنها به علت تبعیت حاکمان این کشورها از غربیان است که نقض صریح حقوق بشر در آنها مورد اشاره قرار نمی‌گیرد و کلیه سیاست‌های آنان فاقد اشکال تلقی می‌شود.

* نکته: مسلماً به این نکته که ما برای حقوق بشر - قطع نظر از مراد باطل و سوءاستفاده غربیان - اهمیتی ویژه و جایگاهی خاص قائلیم اشاره خواهد شد.

* نکته: پیشنهاد می‌شود که در پاسخ‌ها به این نکته اشاره شود که ماهیت حکومت اسلامی بر مبنای تأمین حقوق مشروع کلیه آحاد مردم است.

* نکته: تأکید ویژه بر رفتار «دوگانه» و «گزینشی» مدعیان رعایت حقوق بشر و این که چنین رفتاری بزرگ‌ترین «آفت» و «لطمه» به حقوق بشر در سطح بین‌المللی را وارد می‌سازد و آن را در حد یک وسیله سرکوب، نازل و بی‌اعتبار می‌سازد.

● تکیه بر اعتقاد نظام مبنی بر این که اندیشه اسلامی؛ حقوق بشر را برای تمامی آحاد - فارغ از جنسیت، مذهب و... - فراهم می‌سازد.

* نکته: اشاره به اصل «امر به معروف و نهی از منکر» به عنوان اصلی اسلامی که حتی افراد معمولی را

محقق به دعوت به کار نیک و احتراز از اعمال ناشایست از بالاترین مسئولان کشور می‌سازد. این اصل به عنوان بهترین علامت «تسامح مدنی» در یک جامعه است.

۳-۴- دورنمای آینده روابط با اروپا

● طبیعی است که تأمین منافع ملی (در معنای وسیع خود) و ارتقای آن چارچوب سیاست خارجی ما را تشکیل می‌دهد و خوشبختانه کشور ما - علی‌رغم دسایسی که با آن روبروست - در زمره امن‌ترین کشورها و باثبات‌ترین آنهاست. این امنیت و ثبات باید حفظ گردد. ثمره چنین امنیتی، روابط طولانی مدت و حسنه با کشورهاست.

* نکته: احسن است از پاسخ صریح به آینده خودداری شود.

* نکته: اشاره‌ای به عبارت «دیالوگ انتقادی» در پاسخ به سؤالات نشود.

* نکته: بهتر است پاسخ به این سؤال پس از ذکر مقدمه فوق، پاسخ غیر مستقیم باشد، من جمله ورود به

شیوه زیر قابل پیشنهاد است:

● اشاره به تحولات جهانی پس از فروپاشی و استحاله اتحاد جماهیر شوروی سابق و ایجاد زمینه‌های جدید بین‌المللی و میدان‌های رقابت جدید در عرصه جهانی، تأکید بر منطقه آسیا و شاهد بودن بر ظهور قدرت‌هایی که هم قابلیت و توانایی رقابت با سایر مناطق جهان را دارند و هم طرف‌های قابل اعتمادتر و اتکاتری در زمینه‌های معاملاتی محسوب می‌شوند. تأکید بر این که حجم رو به ازدیاد معاملات ایران با کشورهای حوزه آسیا و منحنی رشد یابنده روابط، حاکی از آینده‌ای نویدبخش‌تر و جدی‌تر است.

● تأکید بر این که ایران در تنظیم روابط، سیاست‌ها و توسعه مناسبات خود فرصت‌های جدید را - در عین حفظ ارزش‌های کلان خود - مورد بررسی و مذاقه قرار می‌دهد و در این ارزیابی محققاً برای کشورهایی که قابل اعتمادترند جایگاه مطلوب‌تری در نظر گرفته می‌شود. در صحنه بین‌المللی ما به دنبال طرف‌های مطمئن‌تر و قابل اعتمادتر در بلندمدت هستیم.

۳-۵- دورنمای روابط با آلمان

● اشاره به سابقه طولانی مناسبات سیاسی، اقتصادی بین دو کشور و بسط این روابط پس از انقلاب اسلامی و این که منافع دو ملت نیز در گسترش سالم این روابط نهفته است.

● طبیعی دانستن این که عناصر اخلال‌گر گوناگونی به ویژه از جانب امریکا و صهیونیسم بین‌المللی سعی در خدشه‌دار کردن این روابط سازنده داشته باشند.

● ناپخته و نابخردانه عنوان کردن اقدامات دادستان فدرال آلمان به عنوان گواهی از مدعای تلاش برای اخلال در روابط دوجانبه از طریق وارد ساختن اتهامات واهی و بی‌اساس به مقامات عالی‌رتبه ایرانی؛ حرکتی که به نفع هیچ‌کدام از طرفین نیست.

● تأکید بر این که در ایجاد و بقای هر رابطه معقول، پایدار و قابل اعتماد و دراز مدت «حفظ حرمت‌ها» از جایگاهی تعیین‌کننده برخوردار است.

● اظهار امیدواری بر این که دولت آلمان جبران مشکلات حاصله را بنماید.

* نکته: در مقابل طرح احتمالی اتهامات دادستان فدرال آلمان. قویاً اتهامات تکذیب و بر فقدان ارزش هرگونه رأیی که مبتنی و مستند بر شهادت و بیان شهود فاسد باشد تأکید شود.